

VANEMLIKU HOOLITSUSETA JA ABIVAJAVAD LAPSED

JUHEND

Aruanne vanemliku hoolitsuseta ja abivajavad lapsed koostatakse laste arvelevõtmise, perekonnast eraldamise, hooldamisele paigutamise ja eestkostelolevate laste kohalike andmete alusel ning lapsendatud laste maakondlike andmete alusel.

Maavalitsused annavad s-veebis endale täiendava aruandekohustuse, millega loouakse maavalitsusele võimalus sisestada info maakonnas toimunud lapsendamiste kohta (tabelid 2.1–2.3 ja 3–4) ning maavalitsuses töötavate lastekaitseametnike kohta (tabel 8). Eelnimetatud infot kohalikud omavalitsused oma aruannetes ei esita.

Täidavad kohalikud omavalitsused:

Tabelid 1.1. – 1.3. Arvele võetud orvud, vanemliku hoolitsuseta ja abivajavad lapsed

Tabel 2.4. Eestkostepered ja eestkostja juures elavad lapsed (aasta lõpu seisuga)

Tabel 5. Laste õiguste kaitse – kohtu poolt lahendatud vaidlused (aasta jooksul)

Tabel 6. Laste õiguste kaitse – kohaliku omavalitsusüksuse (KOV) osalusel kohtuväliselt menetletud vaidlused (aasta jooksul)

Tabel 7. Lastekaitseametnike ja ametikohtade arv kohalikus omavalitsuses (aasta lõpu seisuga)

Täidavad maavalitsused ja kohalikud omavalitsused:

Tabelid 2.1. – 2.3. Lapsendatud ja eestkostja juures elavad lapsed ning eestkostepered ja lapsendajad.

Kohalikud omavalitsused täidavad neis tabelites eestkostja juures elavate laste andmed ja maavalitsus lapsendatud laste andmed.

Täidavad maavalitsused:

Tabel 3. Rahvusvaheline lapsendamine, lapsendaja elukoht või lapse elukoht ei ole Eestis

Tabel 4. Lapsendamised lapsendaja kooseluvormi alusel (aasta jooksul)

Tabel 8. Lastekaitseametnike ja ametikohtade arv maavalitsuses (aasta lõpu seisuga)

Vanusevahemikud:

0–2-aastaste laste arv - st lapsed vanuses 0-2-aastat k.a

Sama teiste vanuserühmadega, näiteks 3-6 aastased lapsed – selles grupis näidatakse kõik 3-aastaseks saanud ja vanemad lapsed – kuni 7-aastaseks saamiseni. Analoogiliselt kuuluvad vanusegruppi 15-17 kõik 15-aastaseks saanud ja vanemad lapsed - kuni 18-aastaseks saamiseni.

Mõisted:

Orb – laps, kelle mõlemad vanemad on surnud.

Vanemliku hoolitsuseta laps – laps, kelle vanematelt on lapse isikuhooldusõigus täielikult ära võetud või on isikuhooldusõigust piiratud või see on peatatud; samuti lapsed, kes on vanematest eraldatud isikuhooldusõigust piiramata, peatamata või täielikult äravõtmata.

Abivajav laps – laps, kelle juhtumit sotsiaaltöötaja või lastekaitsetöötaja on asunud lahendama.

Arvele võtmine – lastega juhtumid, kelle puhul on vajalik sotsiaal- või lastekaitsetöötaja sekkumine (juhtumi lahendamine peret toetavate meetmetega/teenustega last perest eraldamata või ka last perest ajutiselt või pikemaks ajaks eraldades).

Puude märkimine – lähtuda Sotsiaalkindlustusameti poolt määratud puudest.

Juhised tabelite kaupa:

Tabel 1.1. Arvele võetud orvud, vanemliku hoolitsuseta ja abivajavad lapsed

Rida 01 – aruandeaasta alguses arvel olevad lapsed, kelle puhul on olnud vajalik sotsiaal- või lastekaitsetöötaja sekkumine, kuid kes on edasi bioloogilises peres või varjupaigas ja sotsiaal- või lastekaitsetöötaja jälgimise all.

Rida 02 – aruandeaasta jooksul välja selgitatud laste arv, kelle juhtumite puhul on vajalik sotsiaal- või lastekaitsetöötaja sekkumine st kokku laste arv (ridadelt 03-05), kelle puhul juhtumite lahendamine on toimunud last perekonnast eraldamata või last perekonnast eraldades (sh arvestada lisaks bioloogilisele perele ka eestkoste-, hooldus- või lapsendaja perede puhul sekkumist vajanud juhtumeid).

Rida 03 – laste arv, kes on arvele võetud esmakordselt

Rida 04 – laste arv, kes on olnud varem arvel ja võetud aruandeaastal uuesti arvele, st sama lapse juhtumit on varem menetletud ja jõutud lahenduseni, mistõttu laps on arvelt maha kantud, kuid aruandeaastal on tekkinud uuesti vajadus sotsiaal- või lastekaitsetöötaja sekkumiseks ning lapse arvele võtmiseks.

Rida 05 – laps, kes on olnud arvel teises omavalitsuses ja asunud aruandeaastal elama aruandva omavalitsuse piirkonda ja ühtlasi võetud seal arvele kui abivajav/vanemliku hoolitsuseta laps.

Rida 06 – aruandeaasta jooksul arvelt maha võetud lapsed kokku (ridadelt 07-09). Arvelt maha võetakse lapsed:

- **rida 07** – kes on saanud täisealiseks;

- **rida 08** – kes paigutati aruandeaastal asendushooldusele (aasta jooksul viimase paigutamise järgi): asenduskoduteenusele, perekonnas hooldamisele, eestkostele või lapsendati. Siia alla ei kuulu ajutiselt varjupaigas olevad lapsed ning aasta jooksul bioloogilisse perre tagasi paigutatud lapsed.

- **rida 09** – kes on muudel põhjustel arvelt maha võetud (juhtum lahendatud, laps asunud elama teise omavalitsusüksusesse või välismaale, surnud vm).

Tabel 1.2. Aasta jooksul perekonnast eraldatud lapsed otsuste järgi (aruandeaasta lõpus)

Rida 01 – arvele võetud lapsed, kes aruandeaasta jooksul on perekonnast eraldatud (pikemaks või lühemaks perioodiks) - lapsed, kelle puhul peret toetavad teenused ei aidanud tõsta piisavalt pere toimetulekut laste kasvatamisel ja lapsed eraldati perest ning paigutati asendushooldusele või varjupaika. Aasta jooksul perekonnast eraldatud lastena kajastatakse nii lapsi, kes eraldati perekonnast pikemaks ajaks kui ka neid lapsi, kes eraldati aasta jooksul ja paigutati hiljem perekonda tagasi.

Read 02–06 – kajastada aruandeaasta jooksul perekonnast eraldatud lapsed vastavalt kohtuotsuste vanemaõiguste suhtes

Rida 07 – kohtulahendita perest eraldatud laste all näidata need lapsed, kelle puhul on küll kohtusse pöördutud, kuid kohtulahendit aasta lõpu seisuga ei ole. Samuti lapsed, kelle puhul aasta lõpu seisuga on perest eraldamisest möödunud vähem kui 10 päeva ning taotlust lapse perest eraldamiseks ei ole veel kohtusse antud.

Tabel 1.3. Aasta jooksul perekonnast eraldatud laste paigutamine (aruandeaasta jooksul)

Rida 01 – kokku laste arv, kes paigutati aruandeaasta jooksul kas varjupaika, asenduskoduteenusele, eestkostja juurde elama, perekonnas hooldamise teenusele, lapsendati või paigutati tagasi bioloogilisse perekonda. Kajastab lapsi, kes sotsiaaltöötaja või lastekaitsetöötaja poolt aruandeaasta jooksul perest eraldati (rida 03) ja lapsi, kes olid perest eraldatud juba eelneval aastal, kuid viibisid ajutisel teenusel varjupaigas st olid veel eelmise aasta lõpu seisuga paigutamata (rida 02).

Rida 02 – eelmise aasta lõpu seisuga varjupaigas olevad lapsed.

Rida 03 – arvele võetud lapsed, kes aruandeaasta jooksul on perekonnast eraldatud (pikemaks või lühemaks perioodiks), võrdne tabelis 1.2 reaga 01.

Kui last paigutati aasta jooksul mitu korda, näidatakse aruandes aruandeaastal toimunud viimast paigutamist. Näiteks laps võeti arvele ja paigutati varjupaika ning sealt asenduskodusse, siis näidatakse aruandes, et laps on paigutatud asenduskodusse (varjupaiga real sel juhul laps ei kajastu).

Rida 04 – laste arv, kes on perekonnast eraldatud ajutiselt ning paigutatud varjupaika.

Rida 06 – laste arv, kes paigutati asenduskoduteenusele.

Rida 09 – laste arv, kes paigutati perekonnas hooldamisele.

Read 05, 07 ja 10 - laste arv, kes on perekonnast eraldatud ja kellele on määratud kohtu poolt eestkostja (füüsiline või juriidiline isik) ning nad on paigutatud vastavalt real nimetatud teenusele (varjupaika, asenduskoduteenusele või perekonnas hooldamisele)

Rida 08 – laste arv, kellele on määratud kohtu poolt eestkostja (füüsiline või juriidiline isik) ning nad on paigutatud elama eestkostja juurde

Rida 12 – laste arv, kes on eraldatud perest, aga aasta jooksul paigutatud tagasi perekonda, lisaks bioloogilisele perele arvestada ka eestkoste-, hooldus- või lapsendaja perede puhul samaseid juhtumeid st kui laps on eraldatud eestkoste-, hooldus- või lapsendaja perest ja seejärel samasse perre tagasi paigutatud, siis näidata laps real 12.

Rida 13 – märgitakse need lapsed, kes on perekonda tagasi paigutatud ja kelle puhul on juhtum lõpetatud ning laps arvelt maha võetud (need lapsed kajastuvad ka tabelis 1.1 real 09 - arvel olnud lapsed, kes võeti aruandeaasta jooksul arvelt maha muudel põhjustel)

Tabelid 2.1. – 2.3. Lapsendatud ja eestkostja juures elavad lapsed

Lapsendamisi puudutavad **veerud 1- 6 täidab üksnes maavalitsus.**

Kohalikud omavalitsused täidavad vaid eestkostet puudutavad lahtrid (veerud 7- 9).

Veerud 1, 3 ja 5 – näidatakse kõigi lapsendatud laste arv (ka rahvusvahelised lapsendamised). Täidab maavalitsus.

Veerud 2, 4 ja 6 – näidatakse kõigist lapsendatud lastest ainult nende laste arv, kes elavad ühe bioloogilise vanemaga ja on bioloogilise vanema abikaasa poolt lapsendatud. Täidab maavalitsus. Andmed orbude kohta näidatakse ainult veergudes 1, 3 ja 5. Lapsendamise hetke arvestamisel lähtuda kohtuotsuse jõustumise kuupäevast. Puude märkimisel lähtuda arstliku ekspertiisi poolt määratud puudest.

Tabel 2.1. Lapsendatud ja eestkostja juures elavad lapsed aasta alguses ning aasta jooksul lapsendatud ja eestkostja juurde elama võetud lapsed

Näidatakse aasta alguses arvel olevad ja aasta jooksul arvele tulnud lapsed. Siin tabelis ei kajastata lapsi, kes on juba varem arvele võetud teises omavalitsuses ja sealt üle võetud („võeti arvele teisest omavalitsusest“ - need lapsed näidatakse tabelis 2.2 ridadel 17 ja 18).

Rida 01 – lapsendatud ja eestkostja juures elavate laste arv aruandeaasta algul. Rida 01 peab vastama eelmise aasta aruande tabeli reale „Oli perekondades kasvatada aruandeaasta lõpus“.

Rida 15 – näidatakse eestkostja juurde elama võetud ja lapsendatud laste arv, kellel on bioloogilisi õdesid-vendi (alaealisi).

Rida 16 – näidatakse eestkostja juurde elama võetud ja lapsendatud laste arv, kes kõik koos (kõik õded-vennad) võeti kasvatada samasse peresse.

Rida 17 – eestkostja juurde elama võetud ja lapsendatud laste arv, kellel oli õdesid-vendi, kuid nende õdesid-vendi ei võetud samasse perekonda kasvatada (ehk lapsendatud ja eestkostja juurde elama võetud laste arv, kes lahutati oma õdedest-vendadest).

Tabel 2.2. Aasta jooksul lapsendatud ja eestkostja juurde elama asunud lapsed koha järgi

Näidatakse aasta jooksul eestkostja juurde elama võetud ja lapsendatud lapsed koha järgi (sünnitusmaja, varjupaik, asenduskoduteenus, bioloogiline perekond, perekonnas hooldamise teenus, teine eestkostja, muu). Lisaks näidatakse siin ka lapsi, kes tulid arvele teisest omavalitsusest („võeti arvele teisest omavalitsusest“ read 17 ja 18).

Rida 11 – näidatakse ainult vastavalt perekonnas hooldamise lepingu alusel peres hooldamisel olnud lapsed, kes lapsendati või võeti eestkostja juurde elama.

Rida 13 – näidatakse juhud, kui laps on võetud perekonda teise eestkostja juurest.

Rida 17 – märgitakse lapsed, kes olid varem lapsendatud või eestkostja juures elamas teises omavalitsuses. Lapsendamise kohta võib antud info puududa.

Tabel 2.3. Aasta jooksul eestkosteperest ja lapsendatud laste hulgast arvelt maha võetud ning eestkostja juures elavate ja lapsendatud laste arv aasta lõpus

Read 05 ja 07 – andmed eestkostja juures elanud laste kohta, kes paigutati asenduskodusse või kes läksid tagasi bioloogilisse perekonda. Lapsendamise puhul täita rida 07 juhul, kui lapsendamine on tunnistatud kehtetuks ning laps on paigutatud tagasi bioloogilisse perekonda.

Rida 09 – märgitakse eestkostja juures olevad lapsed, kes on aasta jooksul asunud elama teise omavalitsusse ning toimik on antud teise omavalitsusse. Lapsendamise kohta võib info puududa.

Rida 11 – andmed eestkostja juures elanud laste kohta, kes on läinud rahvusvahelisele lapsendamisele, surnud, abiellunud vm ridadel 03, 05, 07, 09 mitte nimetatud variant. Lapsendatud laste puhul täita rida, kui lapsendamine on kehtetuks tunnistatud, laps on läinud rahvusvahelisele lapsendamisele, surnud vm ridadel 03, 05, 07, 09 mitte nimetatud variant.

Tabel 2.4. Eestkostepered ja eestkostja juures elavad lapsed (aasta lõpu seisuga)

Näidatakse eestkosteperede ja neis olevate laste arv aasta lõpu seisuga.

Ridadel 02–06 – märkimisel arvestatakse kõiki peres olevaid 0-17aastaseid lapsi (nii bioloogilisi kui eestkostel kui muu asendushooldusvormiga peres olevad lapsed).

Ridadel 07–09 märgitakse eestkostepered ja eestkostel olevad lapsed lähtuvalt peretüübist: kas tegemist on ühe, üksi last/lapsi hooldava täiskasvanuga (üks laps hooldav isik); abielu- või kooselupaariga (kaks last/lapsi hooldavad täiskasvanut); muu perega (nt lapsi hooldav täiskasvanu ja tema vanem(-ad); abielu- või kooselupaar ja nende vanemad ja täiskasvanud lapsed vmt).

Ridadel 10–11 eristatakse eestkostepered selle alusel, kas eestkostja puhul on tegemist eestkostel oleva lapse sugulasega (rida 10) või mitte (rida 11).

Rida 01 – on võrdne veeruti ridade 02, 03, 04, 05 ja 06 summaga, samuti ridade 07, 08 ja 09 summaga ning ridade 10 ja 11 summaga. (rida 01 = 02+03+04+05 = 07+08+09 = 10+11).

Tabelid 3. Rahvusvaheline lapsendamine (lapsendaja elukoht või lapse elukoht ei ole Eestis)

Täidavad maavalitsused.

Tabel täidetakse ainult rahvusvaheliselt lapsendatud laste kohta. Rahvusvaheliseks loetakse lapsendamist kui lapsendaja või lapsendatava elukoht ei ole Eestis (perekonnaseadus §165). Lapsendamise hetke arvestamisel lähtuda kohtuotsuse jõustumise kuupäevast.

Tabel 4. Lapsendamised lapsendaja kooseluvormi alusel (aasta jooksul)

Täidavad maavalitsused.

Näidatakse kõiki lapsendamisi aasta jooksul. Lapsendajad ja lapsendatud lapsed esitatakse lapsendaja soo ja kooseluvormi alusel. Samuti eristatakse lapsendamist Eestis elava (veerud 1-2) ja välisriigis elava (veerud 3-4) lapsendaja järgi.

Eestis elavate lapsendajate hulka kuuluvad nii Eesti sisesed lapsendamised kui rahvusvahelised lapsendamised, kus laps on välisriigist lapsendatud Eestisse (Eestis elav lapsendaja on lapsendanud välisriigis elanud lapse).

Välisriigis elavate lapsendajate hulka kuuluvad vaid rahvusvahelised lapsendamised, kus lapsendaja elukohaks on muu riik kui Eesti.

Veerudes 1 ja 3 näidatakse lapsendajate arvu, **veerudes 2 ja 4** nende poolt lapsendatud laste arvu.

Veerud 5 ja 6 arvutab kokku programmi.

Real 01 veerus 6 näidatud aasta jooksul lapsendatud laste arv kokku on sama, mis **tabelis 2.1 real 03 veerus 5** näidatud laste arv.

Üksikute vallaliste inimeste all näidatakse lapsendamised, mille puhul oli lapsendajaks üksi elav ja ametlikult vallaline lapsendaja.

Vabas kooselus olevate inimeste all näidatakse lapsendamised, kus lapsendaja ei ole ametlikult abielus, kuid on teada, et ta elab vabas kooselus.

Abielus olevate inimeste all näidatakse ametlikult abielus olevate inimeste lapsendamised. Siinjuures tuuakse eraldi välja juhud, kui:

- lapsendamine toimub peresiseselt (bioloogilise vanema lapse lapsendamine vanema abikaasa poolt) – sel juhul märgitakse lapsendajate arvuks 1 veergu 1 või 3;
- uude perre lapsendamine (mittebioloogiline laps/lapsed) toimub vaid ühe abikaasa poolt (teise abikaasa nõusolekul). Sel juhul märgitakse veergu 1 või 3 vaid 1 lapsendaja;
- uude perre lapsendamine (mittebioloogiline laps) toimub mõlema abikaasa poolt. Sel juhul märgitakse veergu 1 või 3 mõlemad lapsendajad (2)!

Tabel 5. Laste õiguste kaitse – kohtu poolt lahendatud vaidlused (aasta jooksul)

Andmed laste vanematelt isikuhooldusõiguse täieliku äravõtmise, piiramise ja peatamise kohta ja muude laste ümber tekkinud vaidluste lahendamise kohta kohtute poolt.

Täidavad kohalikud omavalitsused.

Rida 01–03 – andmed laste kohta, kelle vanematelt on lapse isikuhooldusõigused täielikult ära võetud (nii bioloogilised kui lapsendatud lapsed), sh isalt (rida 02) ja emalt (rida 03), kui lapse mõlemalt vanemalt on isikuhooldusõigused täielikult ära võetud, siis märgitakse laps kõigile kolmele reale (read 01-03).

Rida 04–06 – andmed laste kohta, kelle vanematel on lapse isikuhooldusõigused piiratud (nii bioloogilised kui lapsendatud lapsed), sh isalt (rida 05) ja emalt (rida 06), kui lapse mõlemal vanemal on isikuhooldusõigused piiratud, siis märgitakse laps kõigile kolmele reale (read 04-06).

Rida 07–09 – andmed laste kohta, kelle vanematel on lapse isikuhooldusõigused peatatud (nii bioloogilised kui lapsendatud lapsed), sh isalt (rida 08) ja emalt (rida 09), kui lapse mõlemal vanemal on isikuhooldusõigused peatatud, siis märgitakse laps kõigile kolmele reale (read 07-09).

Rida 10 – andmed laste kohta, kelle puhul on rakendatud esialgset õiguskaitset. Siia alla kuuluvad lapsed, kes on perest eraldatud vanematel isikuhooldusõigust piiramata, peatamata või täielikult äravõtmata või ka lapsed, kes on eraldatud eestkostjast, perekonnas hooldamiselt vm lapse esialgseid õigusi kaitsev kohtu otsus.

Rida 11 – laste arv, kellele on määratud eestkostja (füüsiline või juriidiline isik).

Rida 12 – laste arv, kellele on määratud erieestkostja (füüsiline või juriidiline isik).

Rida 13 – laste arv, kelle puhul on kohus lahendanud vaidluse lapse hooldusõiguse, lapsega suhtlemise, lapse suhtes otsuste langetamise, lapse varahoolduse, lapse ülalpidamise kohustuse või muude lapsega seotud vaidluste üle. Iga laps näidatakse üks kord, olenemata probleemide arvust.

Rida 13 tuleb sisestada käsitsi. Programm ei liida automaatselt, kuna tegemist ei ole summeerimistehtega.

Read 14–19 – laste arv, kelle puhul kohus on lahendanud vaidluse. Üks laps võib sattuda kas ainult ühte või ka mitmesse ritta. Ridade 14–19 summa kõikides veergudes on võrdne või suurem kui rida 13.

Tabel 6. Laste õiguste kaitse kohaliku omavalitsusüksuse (KOV) osalusel kohtuväliselt menetletud vaidlused (aasta jooksul).

Täidavad kohalikud omavalitsused.

Rida 01 – Laste arv, kelle puhul KOV on osalenud kohtuväliste vaidluste lahendamisel: lapse elukoha, hooldusõiguse, lapsega suhtlemise, lapse suhtes otsustusõiguse, lapse varahoolduse või lapse ülalpidamiskohustuse üle; või lahenduste leidmine küsimustes nagu lapse koolikohustuse mitte täitmise, lapsega seotud koolikiusamine või väärkohtlemine; samuti KOV osalemine alaealiste komisjoni mõjutusvahendi kohaldamisel või alaealistega seotud kriminaalmenetluse toimingutes.

Rida 01 tuleb sisestada käsitsi. Programm ei liida automaatselt, kuna tegemist ei ole summeerimistehtega.

Read 02–13 – laste arv, kelle puhul kohalik omavalitsus on osalenud vaidluse lahendamisel kohtuväliselt. Üks laps võib sattuda kas ainult ühte või ka mitmesse ritta. Ridade 02–13 summa kõikides veergudes võib, kuid ei pea võrduma reaga 01.

Tabelid 7 ja 8. Lastekaitseametnike arv (aasta lõpu seisuga)

Tabelis 7 näidatakse lastekaitse tööd tegevate ametnike arv kohalikus omavalitsuses (linnades ja valdades) – täidab kohalik omavalitsus ning **tabelis 8** – maavalitsuses.

Tabeli 8 täidab üksnes maavalitsus endale antud aruandekohustuse raames loodud aruandes.

Tabeli 7 ja tabeli 8 summa peab andma lastekaitsetööd tegevate ametnike üldarvu maakonnas.

Tabelites 7 ja 8 real 01 näidatakse nii osalise kui täisajaga lastekaitsetööd tegevate ametnike arv kohalikes omavalitsustes ja maavalitsuses.

Rida 02 – näidatakse, kui palju lastekaitsetööd tegevaid ametnikke (reast 01) töötab sellel ametikohal täisajaga, **real 03** osaajaga lastekaitsetööd tegevad ametnikud.

Rida 04 – näidatakse ainult sotsiaaltöö haridusega lastekaitsetööd tegevaid ametnikke. Siia alla kuuluvad erialad (nii bakalaureuse- kui ka magistritase): sotsiaaltöö, sotsiaaltöö ja rehabilitatsiooni korraldus, sotsiaaltöö ja sotsiaalpoliitika, sotsiaalpedagoogika ja lastekaitse, sotsiaalpedagoogika.

Rida 05 – näidatakse muu haridusega lastekaitse tööd tegevad ametnikud.

Rida 06 – näidatakse kõikide koormustega lastekaitsetööd tegevate ametnike ettenähtud ametikohtade arvu vastavalt lastekaitsetöö ülesannete töömahule (täisajaga ametnik märgib 1, osaajaga lastekaitsetööd tegevate ametnike puhul peaks ametnik hindama, millise koormusega teeb lastekaitsetööd nt 0,25; 0,5 jne) ja **real 07** nendest realselt täidetud ametikohtade arvu vastavalt lastekaitsetöö ülesannete töömahule.